

כדי שלא לבייש

אלישע וילמסדורף
שליח לשעבר (יוהנסבורג, תשנ"ט), עובד לשעבר בתורה מציון
כיום מחסנאי ומלקט בחברת CPM לצידוד רפואי

"וַיִּסְפוּ הַשְּׂטָרִים לְדַבֵּר אֶל הָעָם וְאָמְרוּ מִי הָאִישׁ הַזֶּה וְרַךְ הַלֵּב יֵלֶךְ וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ (דברים כ' ח')

נחלקו רבותינו במשנה במסכת סוטה (פ"ח משנה ה'):

רבי עקיבא אומר: הִירָא וְרַךְ הַלֵּב, כְּמִשְׁמַעוֹ, שְׂאִינוּ יָכוֹל לְעַמֵּד בְּקִשְׁרֵי הַמַּלְחָמָה וְלִרְאוֹת חֶרֶב שְׁלוּפָה.
רבי יוסי הגלילי אומר: הִירָא וְרַךְ הַלֵּב, זֶהוּ הַמַּתִּירָא מִן הָעֵבְרוֹת שֶׁבִּידוֹ; לְפִיכָּה תִּלְתֶּה לוֹ הַתּוֹרָה אֶת כָּל
אלו, שְׂיִחָזֵר בְּגִלְלוֹ.

ורש"י מסביר: ולכך תלתה לו התורה לחזור על בית וכרם ואשה לכסות על החוזרים בשביל עברות שבידם,
שלא יבינו שהם בעלי עברה, והרואהו חוזר, אומר: שמא בית בנה או נטע כרם או ארש אישה.

מקורם של דברי רש"י האחרונים "לפיכך תלתה לו" הוא בספרי מדברי ר' יוחנן זכאי:

בא וראה **כמה חס המקום על כבוד הבריות**, מפני הירא ורך הלבב, כשהוא חוזר, אמרו: שמא בנה בית...
את הרעיון הזה מבטא ר' יוחנן זכאי גם בעניין דין גנב - "אמר רבן יוחנן בן זכאי בא וראה כמה גדול כבוד
הבריות שור שהלך ברגליו חמשה שה שהרכיבו על כתיפו ארבעה". כלומר, התורה מפחיתה מחומרת
העונש של הגונב שה בגלל ש"נאלץ" לשאת את השה על כתיפיו ולפגום בכבודו.

חשיבותו של "כבוד הבריות" ידוע ומפורסם בדברי רבותינו, אבל החידוש הוא שהתורה חסה גם על כבודו
של החוטא.

מקור נוסף לכך נמצא בפרשת הקורבנות, שם התורה אומרת: "במקום אשר תישחט העולה תישחט
החטאת לפני ה' קודש קודשים היא" (ו, יח). ועל כך א"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: מפני מה תיקנו
תפלה בלחש? **שלא לבייש את עוברי עבירה** (המתוודים בתפלתם על עבירות שבידם (רש"י שם)) שהרי
לא חלק הכתוב מקום בין חטאת לעולה (סוטה לב ע"ב)
כלומר, מקום שחטאת החטאות והעולות הוא באותו מקום כדי שלא ידעו מי מקריב חטאת ותיגרם לו בוש
ע"ז, ובאותה מידה התפילה בלחש כדי שהמתוודה לא יצרך להתבייש בפרסום חטאיו לרבים.

וכן אנו מוצאים במסכת אבות (ד' יח'): רבי שמעון בן אלעזר אומר, אל תרצה את חברך בשעת כעסו, ואל
תנחמנו בשעה שמתו מטל לפניו, ואל תשאל לו בשעת נדרו, ואל תשתדל לראותו בשעת קלקלתו.
ואל תשתדל לראותו בשעת קלקלתו - שנתקלקל בחטא לפי שהוא מתבייש באותה שעה.
(הערוך צ"ן שמקור לכך הוא מה שנאמר (על אדם וחווה) "ויראו כי עירומים הם" - לא נגלה עליהם עד
שעשו חגורות ואחר כך וישמעו את קול ה' א-לקים).

לפני שלושה שבועות חל ט"ו באב שעליו אומרת המשנה (תענית פ"ח משנה ד'): אמר רבן שמעון בן
גמליאל: לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הפורים, שבהן בנות ירושלים יוצאות בכלי
לבן שאולין, שלא לבייש את מי שאין לו. כל הכלים טעונין טבילה. ובנות ירושלים יוצאות וחולות
בכפרמים וכו'

הגמ' בתענית שואלת מה גורם לט"ו באב להיחשב כיום טוב לישראל והגמ' מפרטת שם כמה אירועים
חשובים שהיו בתאריך זה והדברים ידועים.

היה ניתן לומר שעצם קיומה של האווירה החגיגית שהמשנה מתארת בכך שבנות ירושלים יוצאות לרקוד
בבגדי לבן היא ההופכת אותו ליום טוב – כלומר חג לאומי, אבל אם נתבונן בנוסח המשנה נוכל לומר שמה
שהופך את ט"ו ויום הכיפורים לימים הטובים של ישראל היא העובדה שישראל דאגו לכך שהמנהג יהיה

שכולן שואלות בגדי לבן אחת מהשנייה כדי שלא לבייש את מי שאין להן.
אכן יום כזה שמבטא דאגה ציבורית לכך שלא יתבייש מי שאין לו, הוא יום טוב גדול לעם ישראל.

לתגובות: matanya.judaica@gmail.com